

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2019. gada 23. maijā Nr. 1-5/85

Valsts policijas
Latgales reģiona pārvaldes
priekšniekam J.Pastaram
kanc@latgale.vp.gov.lv

Zināšanai: Latgales reģiona pārvaldes
Īslaicīgās aizturēšanas vietas
priekšniekam Ē.Zariņam
eriks.zarins@latgale.vp.gov.lv

Par vizīti Daugavpils īslaicīgās aizturēšanas vietā

2019.gada 16.maijā Tiesībsarga biroja darbinieki Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskais padomnieks J.Siļčenko, vecākais jurists M.Malojlo un Prevencijas daļas vadītāja L.Namniece bez iepriekšēja brīdinājuma veica monitoringa vizīti Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes Daugavpils īslaicīgās aizturēšanas vietā (turpmāk – ĪAV). Pārbaudē piedalījās Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes Kārtības policijas biroja ĪAV amatpersona Ē.Zariņš.

Tiesībsarga biroja darbinieki veica pārrunas ar amatpersonām un aizturētajām personām, kā arī apsekoja ĪAV telpas. Vizītes laikā konstatēts turpmāk minētais.

Vispārējie apstākļi

Daugavpils ĪAV ir jaunākā un vislabāk aprīkotā ĪAV no līdz šim apskatītajām. Tā ierīkota atsevišķā trīsstāvu ēkā ar liftu.

ĪAV pirmajā stāvā ierīkotas trīs “uzgaidāmās” telpas, kurā personas uzturas līdz pārmeklēšanai vai ievietošanai kamerā, pārmeklēšanas telpa, telpas personas mantu un izsniedzamo higiēnas līdzekļu glabāšanai, atsevišķa telpa, kurā personas apskata medicīnas darbinieki, telpa daktiloskopēšanai un biometrijas datu izņemšanai, kā arī trīs procesuālo darbību kabineti (kopumā pieci) un atpazīšanas telpa. Procesuālās darbības ārpus ĪAV notiek vienīgi, ja tās nav iespējams veikt ĪAV telpās.

Vizītes laikā tika konstatēts, ka viena no telpām ir slēgta un neesot pieejama ĪAV darbiniekiem. Amatpersonas norādīja, ka tā esot procesuālo darbību telpa, kura pieejama vienīgi kriminālpolicijas darbiniekiem. Ņemot vērā to, ka ĪAV ir vairākas telpas procesuālām darbībām, nav saprotami šādas atsevišķas un ĪAV amatpersonas nepieejamas telpas izveides mērķi. Turklāt telpas, kuras nav pakļautas ārējai kontrolei, pieaug iespējamās vardarbības risks pret aizturētajām personām.

Vēršu uzmanību, ka Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 2.panta otrajā daļā nav paredzēts ĪAV ierīkot speciālas slēdzamas telpas kriminālpolicijas darbinieku vajadzībām. Savukārt apstākļi, ka šādas telpas nav pieejama ĪAV amatpersonām ne vien liedz iespēju uzturēt tajā kārtību, bet arī rada šķēršļus Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 5.panta ceturtās daļas 2.punktā minēto institūciju (t.sk., tiesībsarga) funkciju izpildei. Ņemot vērā minēto, aicinu novērst situāciju, kad ĪAV pastāv telpas, kuras nav pieejamas ĪAV darbiniekiem, bet kuras izmanto citu policijas struktūrvienību darbinieki.

Amatpersonas norādīja, ka ĪAV otrajā stāvā aizturētās personas parasti ievieto Valsts robežsardzes darbinieki. Turklāt otrajā stāvā ir specialī ierīkotas divas kameras, kuras pielāgotas personu ar kustību traucējumiem vajadzībām. Otrajā stāvā ir arī dušas un procesuālo darbību telpa.

Vizītes laikā tika konstatēts, ka ĪAV otrajā stāvā joprojām ierīkota un amatpersonām ir brīvi pieejama slēdzama telpa bez aprīkojuma un logiem, kuras sienas bija pārklātas ar mīkstu sarkanas krāsas materiālu ("sarkanā istaba"). Amatpersonas norādīja, ka minētā telpa izmantota netiek. Tomēr Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 2.panta otrā daļa neparedz iespēju ierīkot šāda veida vai iekārtojuma telpas ĪAV. Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka, ievieojot personas šādi aprīkotās telpās, pastāv necilvēcīgas un pazemojošas apiešanās riski, aicinu slēgt šo telpu, padarot to nepieejamu ĪAV darbiniekiem.

Starp otro un trešo stāvu ĪAV ir ierīkoti četri nodalīti pastaigu laukumi. Pastaigu laukumiem ir kopīgs caurspīdīgs jumts ar atveramām daļām dabīgai ventilācijai. Vēršu uzmanību, ka vizītes laikā, neraugoties uz to, ka tās bija daļēji atvērtas, dažos pastaigu laukumos bija izteikts svaiga gaisa trūkums un "siltumnīcas efekts". Ņemot vērā minēto, kā arī apstākli, ka ĪAV kamerās nav dabīgā ventilācija, aicinu veikt nepieciešamos pasākumus, lai ieslodzītajām personām ikvienā pastaigu laukumā būtu pieejams svaigs gaiss.

Pastaigu laukumi bija plaši un tīri. Tomēr tie nav pieejami personām ar kustības traucējumiem. Proti, uz pastaigu laukumu var nokļūt vienīgi pa kāpnēm, kuras nav aprīkotas, lai pa tām pārvietotos personas riteņkrēslos.

ĪAV trešajā stāvā atrodas kameras aizturētajiem, apcietinātajiem un personām, kuras izcieš administratīvo sodu. Tāpat trešajā stāvā ir dušas telpas un telpa procesuālajām darbībām.

ĪAV amatpersonu darbavieta ir pirmajā stāvā, kā arī postenis trešā stāva gaitenī. Vizītes laikā tika apskatīti personu reģistrācijas žurnāli un medicīniskās apskates žurnāls. Katrā maiņā ir divas ĪAV amatpersonas, kā arī nepieciešamības gadījumā var tikt pieaicināti konvoja vai patruļdienesta darbinieki.

No ĪAV darbinieku sniegtās informācijas izriet, ka personas, kuras ĪAV ievietotas Kriminālprocesa likuma noteiktajā kārtībā, ĪAV atrodas īslaicīgi, t.i., vidēji 2-4 diennaktis. Tomēr, apskatot aizturēto personu žurnālus, tika konstatēts, ka vairākos gadījumos kriminālprocesa kārtībā aizturētās personas atradās ĪAV no 10 - 16 diennaktīm.

Vēršu uzmanību, ka Apcietinājumā turēšanas kārtības likums piešķir apcietinātām personām noteiktas tiesības, kuru apjoms atrodies ĪAV tiek ievērojami samazināts. Turklāt Daugavpilī ir arī cietums, kurā iespējams veikt procesuālās darbības, neierobežojot apcietinātai personai piešķirtās tiesības.

No cilvēktiesību viedokļa ieslodzītās personas tiesību ierobežojumam ir jābūt minimālam. Lai gan iespējami gadījumi, kad personas atrašanās ĪAV ir objektīvi nepieciešama, tomēr aicinu veikt nepieciešamās darbības, lai ar to saistītais tiesību ierobežojuma laiks būtu pēc iespējas īsāks, piemēram, apcietināto/notiesāto personu atrašanās ilgums Daugavpils ĪAV nepārsniegtu 7 dienas.

ĪAV tiek veikta koplietošanas telpu un kameru videonovērošana, izņemot telpas personu pārmeklēšanai un medicīniskai apskatei, kā arī dušas telpās. Ministru kabineta 2017.gada 21.marta noteikumu Nr.153 "Kārtība, kādā policija veic novērošanu, izmantojot tehniskos līdzekļus, kā arī šādas novērošanas rezultātā iegūto datu apstrādi" 4. un 5.punkts paredz amatpersonu pienākumu izvērtēt ieslodzītā rīcību, kā arī pēc 48 h lemt par turpmākās videonovērošanas veikšanas nepieciešamību. Tomēr ĪAV amatpersonas norādīja, ka šāds izvērtējams netiek veikts un personu videonovērošana tiek veikta nepārtraukti. Ņemot vērā minēto, aicinu veikt nepieciešamos pasākumus, lai ĪAV tiktu ievērotas Ministru kabineta noteikumu Nr.153 prasības.

Pienesumi ĪAV ir atļauti Ministru kabineta 2006.gada 11.aprīļa noteikumu Nr.289 "Noteikumi par īslaicīgās aizturēšanas vietas kamerā glabāšanai atļauto priekšmetu sarakstu" (turpmāk – Noteikumi Nr.289) noteiktajā apjomā. Smēķēšana un tabakas izstrādājumu glabāšana ĪAV ir aizliegta.

Pozitīvi vērtējams, ka Daugavpils ĪAV ieslodzītajām personām pieejamas dažāda veida grāmatas. Minētā literatūra tiek izsniegta pēc ieslodzīto lūguma.

Nepilngadīgajiem ieslodzītajiem ir iespējas tikt ar saviem radniekiem ĪAV telpās. Amatpersonām ir pieejami tulki, un saziņas grūtības ar ieslodzītajiem nerodas.

Sarunas laikā ieslodzītās personas sūdzības par apstākļiem vai ĪAV amatpersonu rīcību neizteica.

Ievietošana ĪAV

ĪAV ievieto kriminālprocesa ietvaros aizturētās un apcietinātās personas, kā arī notiesātās personas procesuālo darbību veikšanai. Vienlaikus ĪAV personas izcieš administratīvā pārkāpuma lietās tiesas piespriesto sodu. Savukārt Imigrācijās likuma kārtībā aizturētās personas ĪAV ievieto un uzrauga Valsts robezsardzes darbinieki.

Personas ĪAV var nokļūt divos veidos, t.i., patstāvīgi – pārsvarā administratīvā soda izciešanai, vai arī atvestas piespiedu (Kriminālprocesa vai Imigrācijas likuma) kārtā. Attiecīgi ir arī dažādas ieejas ĪAV. Tomēr tās ir pielāgotas personu ar kustības traucējumiem vajadzībām.

Personas tiek ievietotas “uzgaidāmajā” telpā (kopā trīs), gadījumos, kad vienlaikus ĪAV ir ieradusās vairākas personas. ĪAV ievietotās personas un viņu mantas pārmeklē tā paša dzimuma darbinieks speciāli tam iekārtotā telpā. Pozitīvi vērtējams, ka amatpersonām, kuras veic personas pārmeklēšanu ir pieejami vienreiz lietojamie cimdi, kā arī manuāls un stacionārs metāla detektors.

Personas tiek iepazīstinātas ar ĪAV iekšējo kārtību un kamerā glabāšanai atļauto priekšmetu sarakstu. Tāpat izraksti no normatīvajiem aktiem vairākās valodās ar aizturētās personas tiesībām ĪAV ir piestiprināti kamerās pie durvīm un regulāri tiek atjaunināti. Tomēr vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki vērsa amatpersonu uzmanību, ka minētajos izrakstos ieslodzītie tiek iepazīstināti ar novecojušām normatīvo aktu redakcijām. Ņemot vērā minēto, aicinu veikt nepieciešamos pasākumus, lai ieslodzītās personas tiktu informētas par spēkā esošajām normatīvo aktu redakcijām.

Persona parakstās par to, ka ir iepazīstināta ar noteikumiem, kā arī parakstās par mazgāšanās līdzekļu un higiēnas līdzekļu saņemšanu. Amatpersonu rīcībā ir arī virsdrēbes, kuras var tikt izsniegtas ieslodzītajam nepieciešamības gadījumā. Tomēr spilveni un palagi Daugavpils ĪAV izsniegti netiek.

ĪAV amatpersonas norādīja, ka Aizturēto personu turēšanas kārtības likums neparedz pienākumu ieslodzītajam personām izsniegt spilvenu un palagu. Tomēr vairākās apmeklētajās ĪAV Tiesībsarga biroja darbinieki ar gandarījumu konstatēja, ka minētie priekšmeti tiek izsniegti.

No cilvēktiesību viedokļa raugoties, minētā rīcība viennozīmīgi norāda uz vēlmi mazināt grūtības un ciešanas, kuras personai rodas tiesību uz brīvību ierobežošanas rezultātā. Ņemot vērā minēto, aicinu nodrošināt un izsniegt arī palagu un spilvenu ĪAV ieviejamajām personām, ja nepastāv objektīvi iemesli uzskatīt, ka tas apdraud konkrētas ievietotās personas vai citu personu drošību.

Blakus pārmeklēšanas telpai ir dušas telpa un sanitārais mezgls, kuru personas var apmeklēt nepieciešamības gadījumā. Tāpat no pārmeklēšanas telpas ir pieejama telpa ieslodzīto personu mantu glabāšanai un telpa, kurā glabājas izsniedzamie mazgāšanās līdzekļi un personīgās higiēnas līdzekļi.

Gadījumā, ja aizturētajam tiek konstatēti miesas bojājumi vai persona izsaka sūdzības par veselības stāvokli, tiek izsaukta neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta brigāde. Šādā gadījumā personas apskate un medicīniskās palīdzības sniegšana notiek atsevišķā telpā, kura aprīkota ar galdu, kušeti un krēslu, kā arī pilnībā nodalītu sanitāro mezglu.

Sarunas laikā persona, kura izcietā piespriedu administratīvo sodu, informēja, ka ārsta izrakstītos un veselībai nepieciešamos medikamentus ĪAV amatpersonas izsniedz regulāri.

Kameras

ĪAV kopumā ir trīsdesmit kameras, kurās paredzēts ievietot līdz 58 personām. “Uzgaidāmās” telpās, kā arī citās ĪAV telpās un kamerās logiem ir uzstādītas metāla drošības konstrukcijas (“žalūzijas”), kas ievērojami samazina dabisko apgaismojumu. Tomēr tās nebija regulējamas, kā rezultātā dabiskais apgaismojums kamerās nebija pietiekams lasīšanai. Savukārt mākslīgais apgaismojums kamerās bija pietiekams, turklāt tas ir pārslēdzams nakts režīmā.

Kameras aprīkotas ar apsildāmajām grīdām. Katrai kamerai individuāli regulējama temperatūra un mākslīgā ventilācija. Savukārt kameras logi nebija atverami. Attiecīgi dabīgā ventilācija kamerās nebija pieejama.

Kameras ir divvietīgas, izņemot divas kameras otrajā stāvā, kuras ir vienvietīgas un pielāgotas personām ar invaliditāti. Visu kameru iekārtojums ir līdzīgs. Kamerā ir pie grīdas piestiprināts galds un divi soli, gulta, plaukts pie sienas, trauksmes poga darbinieku izsaukšanai, kā arī videonovērošanas iekārta. Amatpersonas norādīja, ka trauksmes pogas un iekārtas ir paredzētas arī attālinātai saziņai ar ĪAV darbiniekiem.

Kamerā ir ūdensvadam pieslēgts sanitārais mezgls – tualetes pods un izlietne – ir norobežots no pārējās telpas. Norobežojums nodrošina personas privātumu. Tualetē ir ierīkots arī nakts apgaismojums.

Higiēna

Segas mazgāšanai tiek nogādātas komersantam, ar kuru ir noslēgts līgums. Telpu uzkopšana notiek ikdienu, kuras laikā ieslodzītie tiek pārvietoti uz citu kameru vai izvesti uz pastaigu. Tomēr ieslodzītās personas sarunas laikā norādīja, ka kameras tiek uzkoptas katru otro dienu. Savukārt gultas matraču dezinfekcija tiek veikta, kad ieslodzītais pamet ĪAV.

Apskatot dušas telpas tika konstatēts, ka tās atrodas otrajā un trešajā stāvā. Vienlaikus tajās var mazgāties sešas personas. Dušas ir atdalītas viena no otras ar sienu. Dušas telpā ir arī ūdensvadam pieslēgts sanitārais mezgls – tualetes pods un izlietne – pielāgots personām ar invaliditāti, un norobežots no pārējās telpas.

Vizītes laikā tika konstatēts, ka otrajā stāvā pie kamerām uz grīdas atradās vienreizlietojamie pārtikas trauki. Amatpersonas norādīja, ka otrā stāva kamerās ieslodzītās personas uzturējās dienu pirms Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes, jo tika veikta trešā stāva kameru uzkopšana. Tomēr arī trešā stāva dušas telpās atradās vienreizlietojamās plastmasas glāzes, bet norobežotā sanitārā mezgla izlietne bija netīra.

Ministru kabineta 2016.gada 16.novembra noteikumu Nr.726 “Higiēnas prasības īslaicīgās aizturēšanas vietā” (turpmāk – Noteikumi Nr.726) 5.punkts paredz, ka ĪAV grīdas seguma mitro uzkopšanu veic atbilstoši nepieciešamībai, *bet ne retāk kā reizi dienā*, lietojot mazgāšanas līdzekļus, bet mazgāšanās telpās, tualetēs un sanitārajos mezglos – lietojot dezinfekcijas līdzekļus. Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka vizīte notika darba dienas beigās, ir pamats uzskatīt, ka ĪAV telpu uzkopšana netiek veikta ar pienācīgu rūpību vai Noteikumu Nr.726 paredzēto regularitāti.

Amatpersonas norādīja, ka ieslodzītajiem ir iespēja apmeklēt dušu jebkurā laikā (bez skaita ierobežojuma), izsakot šādu lūgumu darbiniekiem. Tomēr viens no ieslodzītajiem norādīja, ka dušu varot apmeklēt tikai, ja persona ĪAV atrodas ilgāk par 48 stundām. Savukārt smaka, kas bija kamerā personām, kuras izcietā administratīvo sodu, radīja šaubas par ieslodzīto personu informētību par iepriekš minētajām iespējām. Ņemot vērā minēto, aicinu rūpīgāk informēt ieslodzītos par iespējām jebkurā laikā apmeklēt dušu ĪAV.

Jau 2014.gada vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki norādīja, lai gan ĪAV tiek nodrošināta iespēja nomazgāties, tomēr ieslodzītajiem nav pieejami dvieļi. Amatpersonas norādīja, ka pēc ieslodzītās personas lūguma var tikt izsniegtas papīra salvetes. Atkārtoti vēršu uzmanību, ka apstākļi, ka personām nav pieejams dvielis un pēc dušas apmeklējuma jāslaukās savās drēbēs, var atturēt ieslodzītos no dušas apmeklējuma. Turklāt tas var veicināt arī antisanitāru apstākļu rašanos ĪAV. Vienlaikus vēršu uzmanību, ka dušas telpā nebija krēsli vai soli, uz kuriem personas varētu novietot savas drēbes. Līdz ar to aicinu novērst minētos šķēršļus, kas var atturēt ieslodzītās personas no iespējas apmeklēt dušu ĪAV.

Ēdināšana

ĪAV ievietoto personu ēdināšanu nodrošina komersants, ar kuru noslēgts līgums. Amatpersonas norādīja, ka ēdiens tiek izsniegts trīs reizes dienā un vienu reizi dienā tiek nodrošināts arī siltais ēdiens, tā daudzums pietiekams un kvalitāte esot laba. Ēdienu atved uz ĪAV jau gatavu, iepakotu vienreiz lietojamos traukos. Intervētās personas sūdzību par ēdiena kvalitāti un daudzumu neizteica.

Apkopojot iepriekšminēto, rekomendēju nodrošināt, lai:

- 1) ĪAV ievietoto personu videonovērošana tiktu veikta, ievērojot Noteikumu Nr.153 prasības;
- 2) tiktu ievērotas Ministru kabineta noteikumu Nr.726 prasības un visas ĪAV telpas tiktu pienācīgi un savlaicīgi uzkoptas;
- 3) telpa ĪAV otrajā stāvā bez aprīkojuma (“sarkanā istaba”) tiktu slēgta, t.i., padarīta nepieejama ĪAV darbiniekiem;
- 4) novērst situāciju, kad ĪAV pastāv telpas, kuras nav pieejamas ĪAV darbiniekiem, bet kuras izmanto citu policijas struktūrvienību darbinieki;
- 5) veikt nepieciešamos pasākumus, lai ieslodzītās personas tiktu informētas par spēkā esošajām normatīvo aktu redakcijām;
- 6) pastaigu laukums ĪAV būtu pieejams personām ar kustības traucējumiem;
- 7) veikt nepieciešamos pasākumus, lai ieslodzītajām personām ikvienā pastaigu laukumā būtu pieejams svaigs gaiss;
- 8) apcietināto un notiesāto personu atrašanās ilgums ĪAV nepārsniegtu 7 dienas;

- 9) rūpīgāk informēt ieslodzītos par iespējām jebkurā laikā apmeklēt dušu ĪAV, kā arī novērst šķēršļus, kas var atturēt no minētās iespējas realizācijas.

Aicinu izvērtēt un ievērot sniegtās rekomendācijas, kā arī mēneša laikā informēt par veiktajām darbībām. Pateicos par Valsts policijas Daugavpils ĪAV amatpersonu sniegto informāciju vizītes laikā un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

J.Jansons